

Kaupunginhallitus 02.05.2022 § 144

§ 144

Valtuustokysymys vammaisten nuorten oppivelvollisuudesta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen pääsystä (Kv-asia)

Valmistelijat / lisätiedot:
Erma Tapio
Saloranta-Eriksson Outi
Turpeinen Jaakko
Loisa-Turunen Miia
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Vaihde 09 816 21

Päätösehdotus

Kasvun ja oppimisen toimialajohtaja Rinta-aho Harri

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto merkitsee selostusosan tiedoksi vastauksena valtuutettujen Koposen ja Hopsun 28.2.2022 jättämään valtuustokysymykseen vammaisten nuorten oppivelvollisuudesta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen pääsystä sekä toteaa kysymyksen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

Kasvun ja oppimisen toimialajohtaja Harri Rinta-ahon estyneenä ollessa asian esitteli talous- ja hallintojohtaja Timo Ketonen.

Esittelijän kokouksessa tekemät muutokset on huomioitu pöytäkirjassa.

Päätös

Kaupunginhallitus:
Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Noora Koponen ja Inka Hopsu sekä 34 muuta valtuutettua ovat 28.2.2022 jättäneet valtuustokysymyksen. Siinä kysytään, mihin toimiin Espoon kaupunki on ryhtynyt sen varmistamiseksi, että erityisen tuen ja vaativan erityisen tuen piirissä oleville nuorille järjestetään oppivelvollisuuslain vaatima jatko-opiskelupaikka VALMA- ja TELMA-koulutuksesta? Miten Espoon kaupunki huolehtii siitä, että nuori ei joudu anomaan oppivelvollisuudesta vapauttamista saadakseen esimerkiksi paikkaa päivätoiminnasta?

Oppivelvollisuus on laajentunut ja toisen asteen opinnoista on tullut maksuttomia laajennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluville nuorille. Velvoite hakeutua ja jatkaa toisen asteen koulutuksessa vaikuttaa käytännössä niihin nuoriin, jotka keväällä 2021 olivat perusopetuksen 9. luokalla (pääosin vuonna 2005 syntyneet). Tästä ikäluokasta alkaen oppivelvollisuuden laajentaminen koskee kaikkia peruskoulusta toiselle asteelle siirtyviä nuoria. Oppivelvollisuuden laajenemisen myötä oppivelvollisuusikä nousi 18 ikävuoteen.

Oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa kaikilla koulutusasteilla, kaventaa oppimiseroja sekä kasvattaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä lasten ja

nuorten hyvinvointia. Tavoitteena on, että jokainen nuori suorittaa toisen asteen koulutuksen.

Oppivelvollisuuslaki tuli voimaan 1.8.2021, mutta hakeutumiselveloitetta koskevat säännökset tulivat voimaan jo 1.1.2021. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen rakenne muuttuu 1.8.2022. Oppivelvollisuutta voi 1.8.2022 alkaen suorittaa mm. lukiokoulutuksessa, ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa, tutkintoon valmentavassa koulutuksessa (TUVA) tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa eli TELMA-koulutuksessa.

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA) on uusi, 1.8.2022 aloittava koulutus, jossa yhdistyvät aiemmat nivelvaiheen koulutukset: perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus (LUVA) ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus (VALMA). Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (TELMA) on tarkoitettu erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle, jolla ei sairauden tai vamman vuoksi ole mahdollisuutta siirtyä tutkintotavoitteiseen koulutukseen. TELMA-koulutus kestää 1–3 vuotta opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaan.

Espoossa suomenkielistä TUVA-koulutusta järjestää Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia sekä ammattioppilaitos Live. Live järjestää myös TELMA-koulutusta.

Ruotsinkielinen TUVA-koulutus järjestetään Praktikumisissa. Ruotsinkielinen TELMA-koulutus järjestetään Optiman toimesta mm. Helsingissä. Paikat ovat toistaiseksi riittäneet vastaamaan Espoon tarpeisiin.

Tuva- ja Telma-koulutus on OKM:n luvanvaraista toimintaa. Myös rahoitus on sidottu lupaan. Nykyisessä tilanteessa ei olisi tarkoituksenmukaista hakea lupaa uusille koulutusyksiköille rajallista opiskelijajoukkoa varten. Sen sijaan kannattaa kehittää yhteistyötä nykyisten koulutuksen järjestäjien kanssa.

Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuutensa. Perusopetuksen järjestäjän tehtävänä on ohjata ja valvoa, että sen oppilaana oleva oppivelvollinen täyttää hakeutumiselvelollisuutensa. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää vuosittain ajankohdan, johon mennessä perusopetuksen järjestäjän tulee selvittää, ovatko perusopetuksen päättäneet oppivelvolliset aloittaneet oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa.

Jokaiselle oppivelvolliselle tulee löytyä opiskelupaikka, joko vapaan hakeutumisoikeuden tai viime sijassa opiskelupaikan osoittamisen kautta. Vapaalla hakeutumisoikeudella tarkoitetaan sitä, että kaikilla perusopetuksen päättävillä oppilaille on oikeus hakeutua mihin tahansa toisen asteen opetusta antavaan oppilaitokseen, mutta myös sitä, että yksittäisen kunnan alueella sijaitsevaan oppilaitokseen hakee ja sijoittuu opiskelijoita useiden kuntien alueelta. Espoolaiset oppilaat voivat hakeutua muiden kuntien alueelle toisen asteen opintoihin, ja Espoossa sijaitseviin oppilaitoksiin haetaan myös muualta. Opiskelupaikkoja haetaan yhteishaussa valtakunnallisen Opintopolku.fi -järjestelmän kautta. Ennen valintojen julkistamista koulutuksen järjestäjä saa Opintopolusta valintaesityksen, jonka perusteella koulutuksen järjestäjä tekee päätökset opiskelijavalinnasta.

Mikäli oppivelvollinen ei saa hakemaansa jatko-opintopaikkaa tai ota sitä vastaan, perusopetuksen järjestäjän tulee tehdä valtakunnallisen Valpas-järjestelmän kautta ilmoitus asuinkunnalle, joka vastaa ilman paikkaa jääneiden oppivelvollisten ohjauksesta ja valvonnasta. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää vuosittain ajankohdan, jolloin perusopetuksen järjestäjän tulee tehdä em. Valpas-ilmoitus. Vuonna 2021 ajankohta oli 27.8.2021. Asuinkunnalla on velvollisuus osoittaa opiskelijalle opiskelupaikka tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa kahden kuukauden päästä Valpas-ilmoituksesta. Espoon kaupunki on tuonut esiin muutostarpeita oppivelvollisuutta koskevaan lainsäädäntöön mm. siltä osin, että aikamääre opiskelupaikan osoittamiseen on vaativan erityisen tuen oppilaille liian pitkä. Mikäli oppivelvollisuuslakiin esitetyt muutokset ehditään käsitellä ja hyväksyä ennen 1.8.2022, vaativaan erityisen tuen oppilaille on mahdollista osoittaa opetuspaikka nopeammin. Lainsäädäntö estää tällä hetkellä asuinkuntaa ryhtymästä toimenpiteisiin tätä aiemmin.

Koulutuksen järjestäjän, jolle on myönnetty TUVA-koulutuksen (31.7.2022 saakka nykyiset nivelvaiheen koulutukset) tai TELMA-koulutuksen järjestämislupa, tulee opiskelupaikan osoittamismenettelyn kautta ottaa opiskelijaksi sille osoitettu oppivelvollinen. Oppivelvollista ja hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaansa sekä koulutuksen järjestäjää, jonka opiskelijaksi oppivelvollinen ollaan osoittamassa, on kuultava ennen asian ratkaisemista.

Opiskelupaikka osoitetaan lähtökohtaisesti lähimmästä soveltuvasta oppilaitoksesta, kulkuyhteydet huomioiden. Osoitettava oppilaitos voi sijaita myös toisen kunnan alueella. Kunnat käyttävät opiskelupaikkoja osoittaessa tapauskohtaista harkintaa ja valmistelevat opiskelupaikan osoittamista yhdessä koulutuksen järjestäjien kanssa. Viime kädessä kunta voi myös osoittaa opiskelijan sellaiselle koulutuksen järjestäjälle, jolla ei ole vapaita opiskelupaikkoja tarjolla. Tällöinkin koulutuksen järjestäjällä on lain mukaan velvollisuus ottaa koulutukseen osoitettu oppivelvollinen vastaan.

Oppivelvollisella on oikeus keskeyttää oppivelvollisuuden suorittaminen määräajaksi esimerkiksi pitkäaikaisen sairauden tai vamman tai muun painavan syyn vuoksi. Oppivelvollisella on oikeus keskeyttää oppivelvollisuuden suorittaminen toistaiseksi, jos oppivelvollisuuden suorittamisen estävä sairaus tai vamma on luonteeltaan pysyvä. Päätös oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä tehdään oppivelvollisen tai hänen huoltajansa tekemästä hakemuksesta. Ennen päätöksen tekemistä tulee oppivelvollisuutta koskevan lainsäädännön mukaan tietyissä tilanteissa selvittää, onko oppivelvollisuuden suorittaminen mahdollista yksilöllisten valintojen, yksilöllistämisen, välttämättömien tukitoimien tai kohtuullisten mukautusten avulla. Espoon kaupunki ei missään tilanteessa ole aloitteellinen oppivelvollisuuden keskeyttämisessä, vaan oppivelvollisuuden keskeyttämistä koskevan hakemuksen on tullava oppilaalta itseltään tai hänen huoltajaltaan.

Oppivelvollisella nuorella tulee olla opiskelupaikka jossain oppilaitoksessa. Oppivelvollisuuden suorittamisen aikana oppivelvollinen nuori voi osallistua Kansaneläkelaitoksen tarjoamiin tai muihin kuntoutuspalveluihin. Nämä palvelut tukevat oppivelvollisuuden suorittamista. Työpajat voivat toimia koulutuksen suorittamisen oppimisympäristönä. Oppivelvollisuuteen kuuluvaa koulutusta voi suorittaa myös työpajatoiminnassa, jos asiasta on sovittu koulutuksen järjestäjän, oppivelvollisen ja työpajan kesken.

Vammaisten päivätoiminta ei ole oppivelvollisuuslain mukaista oppivelvollisuuskoulusta, joten opiskelijaa ei voi ohjata päivätoimintaan suorittamaan oppivelvollisuuttaan. Jos oppivelvollisuuden suorittaminen on keskeytetty oppivelvollisuuslain 7 §:n mukaisesti, oppivelvollisuusikäinen henkilö voi osallistua päivätoimintaan.

Vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen oppivelvollisten ja erityisesti TELMA-koulutuksen opiskelupaikkojen riittävydessä oli ongelmia kevään 2021 yhteishaussa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on selvittänyt tilannetta yhteistyössä ammatillisten erityisoppilaitosten kanssa. Tilannetta seurataan ja ongelmiin puututaan tarvittaessa ohjeistuksen, lisäsuoritepäätöksellä myönnettävän lisärahoituksen tai lainmuutosten kautta. Ammatillisten erityisoppilaitosten ja vaativan erityisen tuen rajatun järjestämistehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien tulee varata yhteishaussa riittävä määrä aloituspaikkoja alueen vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen oppivelvollisten opiskelumahdollisuuksien varmistamiseksi.

Espoon kaupungin toisen asteen koulutuksen ja nuorisopalvelujen tulosityksikkö on selvittänyt mihin peruskoulun ja lisäopetuksen päättävät vaativan erityisen tuen oppilaat ovat kevään 2022 yhteishaussa hakeneet ja mikä on heidän tarkka määränsä. Yhteishaun hakuajan päätyttyä tiettyjen peruskoulujen oppilaanohjaajien kanssa järjestettiin yhteinen tapaaminen 23.3.2022. Jokaisen asianosaisen perusopetuksen oppilaanohjaajan kanssa käytiin läpi oppilaiden hakutilanne TELMA-koulutukseen liittyen. Huhtikuun 8. päivä tehdään vastaava tarkastus liittyen myös Liven TUVAn hakeneiden osalta. Tavoitteena on varmistaa, että kaikki ovat hakeneet ja että hakutoiveet kohdistuvat sellaisiin toimipaikkoihin, joissa hakijoiden erityisen tuen tarpeisiin pystytään vastaamaan. Valintatulosten julkistamispäivänä 16.6.2022 tehdään seuraava tarkastus oppilaanohjaajien kanssa.

Toisen asteen koulutuksen ja nuorisopalvelujen tulosityksikkö kävi Ammattiopisto Liven kanssa keskustelun Liveen hakeneista Espoon peruskoulun päättäneistä sekä opiskelupaikkojen riittävydestä 28.3.2022. Hakijamäärien perusteella ammattiopisto Live totesi pystyvänsä takaamaan, että kaikille ensisijaisesti TELMA-koulutukseen hakeneille espoolaisille oppivelvollisille pystytään järjestämään TELMA-paikka johonkin toimipaikkaan ennen lukuvuoden 2022–23 alkamista mukaan lukien nykyiset 10-luokkaa käyvät. Hakuprosessissa on kuitenkin syytä huomioida, että osa hakijoista on voinut hakea esimerkiksi vain yhteen Liven toimipaikkaan. Mikäli valintoja tehdessä huomataan, että kyseisen toimipaikan oppimisympäristö ei vastaa hakijan erityisen tuen tarvetta (mutta toisen toimipaikan TELMA-koulutus vastaisi), joudutaan hänet hylkäämään kevään yhteishaussa. Tällöin hakijaa ohjeistetaan hakemaan jatkuvassa haussa (tähän toiseen toimipaikkaan), jonka kautta hakija voisi tulla valituksi aikaisintaan heinäkuussa, mutta viimeistään ennen lukuvuoden alkua.

Espoon kaupunki odottaa mahdollista lainsäädännön muutosta, jotta mahdollisesti ilman paikkaa jäävien vaativan erityisen tuen nuorten opiskelupaikka on mahdollista osoittaa nopeammin kuin syksyllä 2021.

Lisätietoja: Opetus- ja kulttuuriministeriö <https://okm.fi/kysymyksia-ja-vastauksiaoppivelvollisuudesta>

Liitteet

Oheismateriaali

- Valtuustokysymys toimenpiteisiin ryhtyminen vammaisten nuorten oppivelvollisuudesta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen pääsy Koponen Noora ja 35 kaupunginvaltuutettua
- Vammaisneuvoston lausunto valtuustokysymykseen toimenpiteisiin ryhtymisestä

Tiedoksi